

מאמר בעניין "בדיקת תולעים" ע"פ הנלמד במסגרת סדר הלכה יומית [יורה דעה סימן פ"ד] לאור המבואר בספרי החסידות

הקדמונים להיות בהכנעה קודם התפילה, שהרי הכנעה זו אנו רוכשים בעת אמירת פרשת קרבן תמיד קודם התפילה.

"ואנכי תולעת ולא איש"
והנה כל עניין זה ד"קליפת תולע" שמצד הטומאה ו"תולעת יעקב" שמצד הקדושה המוזכרת בספרי הקבלה, מקבלת משמעות אחרת בספרי החסידות בנוגע לעבודת השי"ת, כי מה שכינה האריז"ל "תולע" מתפרש בספרי החסידות למידת הענוה והשפלות, וכשם שאמר דוד בתהלים¹ "ואנכי תולעת ולא איש", שהרי התולעת הוא בבחינת "איני", וכמו שכתב בספה"ק **יושר דברי אמת**² שבשעה שמגיע האדם בתהלים לפסוק "ואנכי תולעת ולא איש", צריך שיאמר זאת מפנימיות לב ונפש, ולא כמצות אנשים מלומדה מתוך הכתב.

והטעם שמשולה מידת הענוה דווקא לתולעת היינו כמו שכתב בספה"ק שם **משמואל**³ שהתולעת רומזת להכנעה עצמית מחמת עצמו ולא מפאת זולתו, שהרי "שפלותו של תולעת איננו מצד שנעשה שפל ע"י סיבה מהזולת אלא שמעצמו הוא כך, כן זה ישליך ממנו השפלות שבאה ע"י יסורין ובוזיון הנפש אלא שיאחז מדת השפלות מצד עצמו בהעריך את עצם ערכו נגד מעלת השררה והממשלה שנמסרה לידו⁴, וכן ע"ד⁵ כתב בספה"ק **תפארת שמואל**⁶ שהתולעת היא בריה קטנה בעצם, ואינה כמין אלו שהם גדולים ויכולים להתקטן, כי כך צריך גם האדם להיות שלא יחזיק עצמו לגדול שצריך להתקטן אלא מעיקרא לית ליה מגרמיה כלום. ובספה"ק **ערבי נחלי**⁷ כתב שנתכוון דוד למעט עצמו אפי' יותר מן התולעת, כי התולעת עושה לפחות מה שצריכה משא"כ אני "ולא איש", איני אפי' בבחינת איש.

כאשר האדם מתעסק בהלכות תולעים הוא צריך לזכור היטב את המשמעות הפנימית של העניין, שהוא לבער את "קליפת תולע" שהוא בחינת התולעת שבלב שכנגד מידת הגאווה או ענוה פסולה וכמו שיבואר בהמשך, וכמו שאמר הרה"ק **רבי ברוך ממעוז יבוצ'** זי"ע⁸ בדרך הלצה על הפסוק "ואנכי תולעת ולא איש" שצריך האדם להיזהר יותר מלבלוע בני אדם מאשר מלבלוע תולעים...

ומסופר על הרה"ק בעל השפע חיים **מצאנו** זי"ע שפעם אחת ביום א' דסליחות⁹ לאחר כל העבודה הנישגבה דסליחות והדרשה שדרש ברבים, אמר לפני התפילה שיעור בהלכות תולעים, וכשנכנס אמר זה יצא טוב שנלמד הלכות אלו בימים אלו לרמוז לנו את מאמר הכתוב "ואנכי תולעת ולא איש", ושנחפשה דרכינו ונשובה אל השי"ת¹⁰.

ואיתא מהבעש"ט¹¹ שצריך האדם לחשוב תמיד שהוא והתולעת שווים, כי שניה אינם יכולים לעשות כלום מבלי השי"ת, כי מתוך הסתכלות בגדלות הבורא יגיע לבחינת תולעת, וכמבואר בספה"ק **תפארת שמואל**¹² כי לעומת האזוב הרומז להתבוננות בנמיכות ושפלות עצמו היא שהתולעת רומזת להתבוננות בגדלות הבורא.

וכן על דרך זה איתא מהרה"ק **המגיד ממעזריטש זיע"א**¹³ ע"פ מאמר חז"ל¹⁴ כי "מה תולעת אין כוח אלא בפיו לעשות כלי המזג, כך ישראל עושה כלי מלת בפיהם להלביש השכינה", והיינו שכלל שהאדם יותר מלובש ושקוע בגוף ובגשמיות שלו, כך נראה לו שכל העולמות העליונים הם קטנים ומעוטים, משא"כ כאשר יפשיט עצמו מן הגשמיות דחומר הגוף או אז יראה בשכלו איך שכל העולמות הם גדולים ורחבים במאד מאד.

עולת [תולע] תמיד העשויה בהר סיני
ואיתא משמיה דהבעש"ט זיע"א¹⁵ שכאשר האדם הוא בבחינת תולעת ואין בו שום התנשאות אלא עושה רצון אביו כמו התולעת הנגררת על הארץ, או אז הוא מכין עצמו ככלי לקבל השפע האלוקי על עצמו, וכמו שכתב בספה"ק **צמח צדיק** ובספה"ק **תולדות יצחק**¹⁶ כי לכן תולעת היא אותיות תולעת, כי ע"י בחי' תולעת יש לו "תועלת" - הן בקבלת השפע הרוחני להשיג יותר ויותר אלוקות¹⁷, והן בקבלת השפע הגשמי בבני חיי ומוזני.

בדיקת הפירות מתולעים
הנה שמירת התולעים הוא עניין קשה מאד, וכמו שכתב האוה"ח הק"א שמאד קשה להזהר מהתולעים שבמאכלים, עד שבעיני המתפרצים מי שמחפש כל הזמן תולעים בפירות נראה כמשוגע, ובאמת הוא כן שהרי יש תולעים קטנים שאין העין יכולה לעמוד עליהם אלא בקושי ובעיון רב, ולכן צריך עליהם שמירה מיוחדת מהשי"ת שלא ייכשל בהם ויאכלם חלילה.

וכבר כתב בספה"ק **מאור ושמש** שא"א להגיע להשגות התורה אלא אם מקפיד על מאכלות אסורות וכגון תולעים, וכמש"כ בספה"ק **באר מים חיים** שיש אנשים שכאשר מדובר בממון וכסף שלהם הם בודקים וחוקרים הדק היטב הדק, משא"כ כאשר מדובר למשל בבדיקת תולעים שלא לאכול דבר שאינו ראוי אז אין בודקין כ"כ אלא סומכים עצמם ומאמינים בקל, ואין נכון לנהוג כן.

והנה אע"פ שכבר כתב הפרי חדש¹⁸ שטוב יותר להודיע ולדרוש הלכות תולעים מלומר פשטים ואגדות, מ"מ כבר ידענו שצריך לעמוד על סוד העניין ורמיזתו בעבודת האדם את השי"ת, שהרי בודאי שחלק גדול מהאיסור הוא במחשבת האדם ובפרט לפי אותה דעה שהביא בספר **אמרי בינה** בשם איהו גאון בדורו, דכשאוכל תולעים בפרי שאינו מתכוון לאוכלם ואינו יודע מהם יש לפטור אותו מה"ת, והיינו מחמת שכל הלכה היא הרי הילוך לעבודת הבורא וצריכה להיות נוהגת בכל אדם ובכל זמן, וכמו שאמר הרה"ק **בעל החידושי הרי"ם זי"ע** בשם הרבי ר' **בונם זי"ע** שלא רק התורה שבכתב היא נצחית ומתפרשת בכל דור לפי עניינו, אלא גם מכל חלק שבתורה שבע"פ יש ללמוד לעבודת הבורא ויראת שמים, ואפילו מהווא אמיא של הגמרא.

וכבר אמר הרה"ק **מראפשיץ זי"ע** בימיו - כשהיה אז חשש תולעים בפירות - שכאשר יבוא מלך המשיח יתגלה איך שבתוך כריסו של כל אחד נמצא דבר אחר, ואמר לאור זאת הרה"ק **בעל השפע חיים מצאנו זי"ע** שמה נעני אנן אבתריה בדורנו זה שכנראה יתגלו עדרים עדרים בתוך כל אחד מרוב אכילות אסורות¹⁹.

"אל תיראי תולעת יעקב"
והנה איתא בהרבה מספרי החסידות²⁰ מה שמובא בכתבי האריז"ל כוונות קריאת פרשת התמיד²¹ כי בכל בוקר, והיינו בכל תחילתה של השפעה חדשה לעולם מצד מידת החסד - בוקר דאברהם²², מתעוררת מיד מצד הסטרא אחרא קליפת הקראת "תולע" הבאה מצד החיצוני²³, ורוצה לגזול השפע לעצמה, בסוד "לעות אדם בריבוי"²⁴.

מטעם זה דווקא אברהם שמידתו חסד הכין עצי עולה לפני העקידה, כדי שלא יהיה בהם תולעת, שהרי כל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח²⁵. וכן על דרך זה כתב הבן היודי²⁶ כי לפיכך מיתת הכהן גדול הצדוקי היה דייקא ע"י תולעים²⁷, כי הכהן הוא איש החסד כדכתיב "תמין ואורוין לאיש חסידך", וכלשונו: "ויודע שהכהן הוא בסוד החסד ולכן מעשיו מכניעין את התולע הטמא דסטרא אחרא, אך זה שהיה צדוקי ושינה ופגם בעבודתו נמצא נתן כח לתולע הטמא דסטרא אחרא ולכן היה עונשו בתולעים שהיו יוצאין מחוטמו".

ואיתא בכתבי האריז"ל כי לכך היה מקריבים בבית המקדש מידי בוקר "עולת תמיד" והיינו על מנת להחליש ולהשבית כוחה של אותה קליפה²⁸. הגביר כוח "תולע" דקדושה שהיא "שורש החסדים"²⁹, בבחינת "תולעת יעקב"³⁰, כי ע"י קרבן עולת תמיד מתהפך ה"תולע" ל"עולת" וה"רקב" ל"קרב", וכדאיתא בספה"ק **אהבת שלום**³¹.

והנה אע"פ שבזמנינו חרב ביהמ"ק ובוטל התמיד ואין אנו יכולים לעלות ולהקריב קרבן התמיד דבר יום ביומו כמלפנים, וכדאיתא בספה"ק **אמרי אלימלך** ובספה"ק **קרן ישועה**³² שמשום כן אנו מתחננים בתפילת הושענא רבה "הושענא כרם מתולעת"³³, מ"מ כבר איתא בספה"ק **אהבת שלום** שבזמנינו נפעל עניין זה באמצעות הדיבור³⁴, שהרי כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה³⁵, וכמבואר בספה"ק **אור לשמים**³⁶ דהיינו על ידי מה שייסדו לנו

א. סוף פר' שמיני. ובמש"כ בספר שארית מנחם (כי תבוא) על הפסוק "והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה" (בבא מצ' 17) וז"ל בדרך צחות יש לומר כי המדקדק לבדוק אחרי איסורים בדברים הטעונים בדיקה נחשב בעיני המתפרצים כמשוגע, וזהו היית משוגע בעיניהם ע"י ממראה עיניך אשר תראה לבדוק הרבה דברים מתולעים וכדומה. ג. כמש"כ בפרוש תפלה למשה (על ההלים קכ"ה ח') וז"ל: "ה' שמרן ה' צלן וגו', ל"ל שבאמת חייב אדם לשמור את עצמו לכל יכשל בשום איסור כמו תולעים קטנים מאד כמו מיליון כמעט שהוא דבר שא"א בחוק המאשיח רק צריך לבקש שמירה מהשי"ת כי אם י' לא ישמור עיר שיש שקד שומר כמו שדרשו חז"ל עיר קטנה עיר הגוף. ד. שמיני. ה. בראשית פ"ב: "חיי יורה פכ"ד, ויקרא פ"א. ו. ועי' מה שמובא בסוף הנהגות ישרות' (הנהגה כ"ג) מהרה"ק רבי נחום מטשארנאביל זי"ע המובאים בסוף הספה"ק מאור עינים, שכתוב שם "לזיהור מאד מן המאכלים המסופקים מתולעים ומילבין מאד בכל מה דאפשר להם הם מביאים הטומאה בלב". ז. יו"ד סימן פ"ד. ח. יו"ד סי' ד. ט. תולדות אהרן ליקוטים. י. קול מבשר ח"ב. ווערטער. המשך. יא. שפע חיים שבת שובה פ"ר האזינו ע"י פה. יב. בליקוטי תורה נמצא הרבה פעמים: אור המאיר ביאור לשיר השירים; אור לשמים פינחס; ועוד הרבה פעמים נמצא בספה"ק היכל הברכה ואוצר החיים להרה"ק מקאמארא זי"ע, יטב לב בלק; אהבת שלום וירא; חיי שרה; וישלח; וישב; ויגש; קרת. יג. שער הכוונות דרוש תפלת השחר דרוש ג' דף י"ג סוף ע"ב. יד. זוה"ק ח"ג ס' ע"ב. טו. אור המאיר ביאור לשיר השירים. טז. איהו ג' לו; ראה עולת תמיד לאריז"ל שער הקרבנות. יז. מדות ב' ה; ראה בספה"ק באר מים חיים וירא פרק כ"ב. יח. יומא ט' ע"ב. יט. שם. כ. דברים לג ת. כא. שם כ"ב. במדבר כח כ"ד. כג. וראה בספה"ק אהבת שלום (חיי שרה) שעניין זה נעשה אף ע"י ירידת המן בכל בוקר ולכן כתב שם (שפת סו"ד) "ותעלי אותיות 'תולע'". כד. היכל הברכה שלח כ"ה. ישעיה מא ד; יטב לב בלק. כו. חיי שרה. כז. להושענא; מובא בתפארת חיים להושענא. כח. בלאזוב, תוחם מלא הושענא רבה אות. ז. כט. וכן איתא בספה"ק אור מלא (מהר"ר ד' ע"ב) להרה"ק רבי ישראל צבי מקאסאנא זי"ע. לו. וירא. לא. ראה ערוגת הבושם פ"ר שמות. לב. מנחות ק' ע"א. לג. פינחס. לד. יושר דברי אמת אות לא; בת עין תורמה ובהר. לה. לז. אור לשמים וישב. לז. קונטרס דרך אמת אות ח. תל. מצורע תרע"ג. לט. שם תרע"ו. מ. פרה. מא. מ"לך. מ"ב. בוצינא דנהורא. טהרת המידות. אות לד, ר' ברוך ממעזריב'ו. מג. תשכ"ו. מד. הליכות חיים (על בעל השפע חיים) ימי הסליחות הערה כא. מה. צוואת הריב"ש ב' ע"ב; הנהגות ישרות יד' ע"ב; מובא בבעש"ט עה"ת מצורע. מו. פ"ר פרה. מז. מגיד דבריו ליעקב אות לב. מה. מדרש תהלים פרק כ"ב. מט. מובא בהערות מסוף מים חיים על בעש"ט עה"ת על פ"ר נח עמוד התפילה הערה כ"ג. נ. תורמה. מצורע. נא. מצורע. נב. כדאיתא בספה"ק בת עין (דרושים לתוכנה) על "ואיזו לנו רשות להשתמש בהם" כי "רשות" בגי' "תולעת" עיי"ש.

מעוניין לקבל את גיליונות "מעולפת ספירים" של שנים קודמות (ע"ט-כ"ב)? פנה אלינו בכתובת האימייל 2088014@gmail.com ותצטרף לרשימת התפוצה, כך תוכל להתעניי מידי שבוע מאור החסידות

